

šljenje in našo žilavost obéudovali in priznali, *da je tu temu narodu obstanek zagotovljen!* Sicer pa nam ni treba obupati radi osamelosti, saj nas tolaži zavest, da imamo *moralno* oporo za nami, — preko sto milijonov drugih Slovanov, katerih Bog gotovo ni zastoj ustvaril. V borbi za svojo individualnost pa smo vendar majhen narod. Numerično smo torej res za drugimi in kot taki ne moremo doseči istih uspehov, *ker nimamo istih pogojev!*

Vsi oni praktični dokazi, katere navaja g. Danica, električna razsvetljava, tramvaj, telefon itd. itd. so ničevi. Vse te naprave pač *niso naša duševna last*, ker jih nismo izumili mi, in privoščijo si jih tudi lahko — zulukafri, ako imajo — dovolj denarja in spretnega — impresarija. Vse to res lahko dosežemo in moramo doseči, ako nečemo preveč zaostati, a celotnih, samotvornih duševnih uspehov samostojno ne dosežemo takih kakor veliki narodi. Za tako pripoznanje nam je treba treznosti, ki nikakor ne vzame poguma, temveč le razbistri pojme in faktične razmere ter pokaže delavnim močem mesto, kje se je lotiti z vso žilavostjo kulturnega dela!

(Zvršetek pride.)



Kratko veselje.

Novelica v pismih. — Spisal Ivan Ivanov.

Na gradu Potoku, meseca maja. —

Draga prijateljica!

Tri leta ti že nisem pisala, tri dolga leta. Veš li še, kako z veselimi nadami sva odšli iz pustega inštituta! In vendar... vsi ideali so uničeni, vsi! Ti si omožena, nesrečno omožena — jaz ravno tako...

Razkrila Ti bom vse svoje življenje. Nesrečna sem, zelo nesrečna, bolj nego Ti... Čuj torej!

Že dolgo je, odkar sem prvič spoznala njega, Emila. Bil je prijatelj mojega moža. Leon ga je povabil na naš grad; meni ga je kaj hvalil. Kmalu je prišel in res jako mi je ugajal. Bil je lep, eleganten, prijazen mož, zelo izobražen; na Gorenjskem je imel majhen grad. — Vsak dan smo hodili na lov in Emilu, ki je bil ravno tako strasten lovec kakor Leon, je prišlo to divje življenje. Le prekmalu je prišla zima. Vsi prebivalci bližnjih gradov so že odšli v glavno mesto, in naposled tudi mi. Emil bi nas moral spremljati.

Bilo je še kakih štirinajst dnij do našega odhoda. Molče smo sedeli v jedilnici in poslušali, kako je zunaj tulil vihar in gnal snežinke proti oknom. Kar je rekel Emil:

„Vest sem dobil iz mesta. Nemudoma moram tja!“

Emilovo vedenje se je v zadnjih dneh izpremenilo. Včasih je zrl sanjavo pred se, včasih je bil vesel, kakor da bi se hotel omamiti; Leon je opazil to, a zvedel ni, kaj je temu vzrok. Kedar ga je o tem vprašal, nikdar ni dobil odgovora. —

Izenadila je naju ta vest. Popolnoma sem se ga

navadila, zato sem le s težkim srcem dopustila, da odide.

— Drugi dan je odšel

Po Emilovem odhodu je postalo na Potoku vse tiho in mirno. Kmalu sva tudi mi dva odšla.

Prišla sva nekoliko pred Božičem vesela in zadovoljna v prestolnico. Takoj se je zbralo dokaj sveta v naši hiši, in gotovo je bilo, da nas pride obiskat tudi Emil. Drugi dan pa je moj mož dobil pismo od Emila. Prosil je naj mu oprostiva, ker naju ne poseti. Takoj jutri mora na potovanje.

„Kako potovanje v tem času?“ rekel je Leon, mislil nekaj časa in naposled dejal tiho: „Pa pustiva ga!“ Stopil je k meni, burno me objel in poljubil, nato pa je hitro odšel iz sobe.

Čudno se mi je zdelo to njegovo vedenje; nisem si ga mogla pojasniti.

— — — — —

Hitro so mi potekli zimski dnevi v burnih veselicah. Polagoma je prišla pomlad, zrak je postal mil, drevesa, vrtovi in travniki so ozeleneli. Vrnila sem se z Leonom na Potok, da bi tu uživala krasne pomladanske dneve. Veselila sva se miru in tihote, ki je tu vladala. Kar je prišel nenadoma Emil, o katerem nisva ničesar več čula po njegovem odhodu.

Leon se je jako prestrašil Emilovega nepričakovanega prihoda. Emil prej tako vesel, postal je sedaj žalosten, ničesar ni govoril in pogosto sem videla, kako me je skrivaj opazoval. Rada bi mu povedala, naj me ne gleda tako strastno, a vendar nisem mogla. Če me je on gledal, sem občutila neskončno veselje, in vendar mi je bilo nadležno. — — — — —

In prišlo je počasi, neopaženo, nepoznano... Z jedno besedo — kar si gotovo spoznala že takoj — ljubila sem Emila, ljubila ga strastno, kakor nisem še nikogar ljubila. Kako sem spoznala, da ga ljubim? Le temno se spominjam... Nekega krasnega popoldne je stopil Emil v mojo sobo in zaklical:

„Stana, ljubim vas, bolj nego vse na svetu, bolj kot svoje življenje — pa proč moram proč, Vaša čast, moja čast, čast mojega ubogega prijatelja zahteva. Povedati pa sem Vam moral — —“

„Emil, kaj Vam je? — Zavedite se.“

In ko sem mu to rekla, sem občutila v svojem srcu neko bolečino in vendar tako veselje. Sedaj sem vedela, da sem ljubila Emila, neskončno ljubila; čutila sem, da se ne morem ločiti od njega, in da mora vendar Emil strani — in ko sem to čutila, sem se naslonila na mizo in pokrila svoj obraz z rokami.

„Emil, zapustite nas!“ sem prosila; „pozabite me!“

On je vstal in tiho dejal:

„Zapustiti vas moram, a pozabiti! Ne terjajte tega od mene, milostiva! Dovolite mi vsaj, da na vas mislim, na svoj najdražji zaklad, na svoje edino, kar me razveseljuje!... Vendar jaz grem — Stana, ali mi ne boste ničesar rekli v slovo?“

Takim besedam se nisem mogla vstavljati. Podala sem mu roko.

„Z Bogom, Emil, pozabite me... ostanite srečni!“

Pa glas se mi je tresel. Zajokala sem.

„Ostanite srečni!“ je ponovil tresočim glasom, potem me je burno objel... Jeden trenutek sem ležala na njegovih prsih, jeden trenutek so se dotikale njegove ustnice mojih — potem pa je odhitel...

„Emil!“ sem zaklicala obupno, a bilo je prepozno. Vrata so se zaprla, čul me ni več. — — — — —

Kako dolgo sem ležala v omedlevici, ne vem: ko sem se zavela, sem ležala na zofi, in Leon je sedel pri meni. Držal je mojo roko v svoji, njegove oči so me zrle žalostno — oh Dobroslava! kako hudobna sem jaz, ko ga tako ne ljubim, kakor bi zaslužil. Ti veš, da sem se pred štirimi leti omožila z Leonom le na željo svojih starišev; kako lepo bi živela oba, če ne bi prišel Emil. Ž njim pa je prišel k meni i demon strasti in mi vzel vse, vse, srečo, mir, vse...

Kar sem pretrpela od onega časa, ko sem spoznala, da ljubim Emila, Ti ne morem popisati. Bol in hrepenenje po Emilu, katerega nisem smela ljubiti in katerega sem morala pozabiti, ter glas vesti! Vse to me je bolelo. Ne vem, ali je slutil Leon, zakaj da sem takrat padla v omedlevico, in zakaj da je kmalu potem odpotoval Emil, vendar pravi mi vest, da nisem storila prav...

Nobene besedice ni izgovoril o tem Leon; pogosto je pa postajal resen in žalosten.

Jaz nisem mogla dolgo gledati te tihe Leonove boli; včeraj, Dobroslava, sem mu vse povedala. Zvečer sva bila na vrtu, tihotno je pihal veter, in posamezne zvezde so se že bliščale na nebu. Tedaj sem zaplakala. Bala se nisem, ne, nekako žalost sem občutila, spoznala sem, da mora on vse vedeti, da mu moram vse povedati... Vse sem mu povedala... čutila sem, kako se je tresla njegova roka, videla sem, kako blede je postalo njegovo obličje, in ko sem končala, sem zopet zaplakala in dejala;

„Odpusti mi, Leon!“

Resno me je pogledal.

„Uboga Stana, kako sem te ljubil in zdaj sem jaz vzrok, da si tako nesrečna!“

„Leon“, sem ga prosila, „ne govôri tako, grajaj me, grajaj!“

On pa me je objel in šepetal:

„Stana, ti si moj najdražji zaklad, in za tega se bom bojeval, dokler se bom mogel. Brezskrbno sem povabil Emila na Potok, tega svojega prijatelja, ha!“ zasmejal se je glasno, „in ko sem spoznal da te ljubi, sem miroval, čakal sem da odide... Odšel je, pa prišel je zopet in ko je odšel v drugič, tedaj je vzel tebi mir, srcé in si nakopal moje sovražtvo... da“, njegov glas se je tresel strasti, „moje sovražtvo večno sovražtvo! Ha! Mogel bi ga umoriti, tata moje sreče...“

„Leon!“

Ne bom se dueliral z Emilom... Ni vreden, da bi ga pobil kot psa — — —

„Emil je nedolžen“, prekinila sem mu besedo. A on me ni čul in je nadaljeval:

„Ah, kako sovražim Emila, ker ti je vzel tvoj mir, tvoj pokoj... Hočeš li, da odpotujeva, odtod, daleč strani?

Morda pozabiš tam to, kar si prestala, morda me boš mogla tam ljubiti. Hočeš li, Stana?“

„Da, Leon“, sem odgovorila, „odpotujva...“

Včerajšnjega večera ne bom pozabila. Iz Leonovih besed sem izprevidela, da me neskončno ljubi.

Jutri odpotujeva... Potrudim se da bom ljubila Leona, da vsaj tako poravnam krivico, ki sem mu je naredila... Bo li mogoče?... Kako me še more ljubiti? Nerazumno!

„Bodi zdrava, Dobroslava, to je menda zadnje pismo grada Potoka za dolgo, dolgo časa. Z Bogom!“

Tvoja Stana. —

* * *

Genf, v mesecu maju, drugo leto. —

Ljuba Dobroslava!

Leto je minolo, odkar sem Ti zadnjič pisala. V tem času sem z Leonom videla že izliv Donave, Pireneje, spoznala pariške lepote, po zimi sva bila v Genovi, Neaplju in v Florenci, karneval sva gledala v Rimu in ko je prišla pomlad, sva odpotovala čez sv. Gothard v Švico. Zmeraj potujeva, samo da pozabiva boli...

Postala sem nekoliko mirnejša, toda Leon ne tako. Postal je melankoničen; zmeraj se kesa, da sem radi njega tako nesrečna. — Morda se vrneva iz Genfa direktno na Potok; dokazati hočem Leonu, da se morem vrniti brez žalosti, ali pa bova potovala dalje. Njegovo žalovanje me jako vznemirja, tako, da pozabim včasih svoje dušne boli. Vendar pa tolikokrat mislim, nerada sicer, pa drugače ne morem: Kaj je z Emilom?...

S pozdravom! Stana. —

* * *

Genf, meseca junija.

Draga!

Le malo dnij je prešlo odkar sem prejela Tvoje pismo. Zame so bili grozni dnevi! —

Nekega dne je bil odveslal Leon na jezero; jaz sem stala na terasi hotela in ga gledala — kar mu je prišel nasproti parnik, in Leon se mu ni hotel izogniti. Veslal je naravnost proti ladiji. Ne zmene se za klicanje kapitanovo in pasažirjev je prihajal zmeraj bližje in bližje. Kapitan parnika mu je ukazal vreči vrv, a predno jo je mogel Leon doseči, se je preobrnil čolnič — dalje nisem videla; pala sem nezavestna na tla — — — — —

Ko sem se bila zavedla, sem spoznala, da je vse resnica, gola resnica, da se mi ni sanjalo... Možje so stopili na teraso ter položili pregrnjeno nosilnico pred me — ah, nisem jih vprašala, kaj da to pomeni! Privzdignila sem prtljago in zagledala Leonovo lepo, blede obličje. Bridko sem zajokala...

Vse prizadevanje da bi ga rešili, je bilo zastonj.

Ah kaj sem pretrpela v tem kratkem času! — In če premišljuje Leonovo smrt, tedaj mi roji po glavi misel: Kaj, če Leonova smrt ni slučajna? Ljudje so pravili, da je hotel priti na parnik in da se je tako pone-

srečil... a jaz vem, da to ni res... Leon je bil dober, predober. Kaj, ko bi šel takrat nalašč na jezero, samo da bi mene oprostil?... Srce se mi krči pri tem... Bog mi je priča, Dobroslava, da sem ljubila Leona, takrat sem bila le lahkomišelnica; vse bi lahko poravnala, pa zdaj je prepozno, Leon je mrtev... mrtev... za me izgubljen!...

Kaj bom zdaj počela?... Morda kmalu zveš...

Poljubuje Te

Tvoja nesrečna Stana. —

* * *

Meseca avgusta. —

Dobroslava!

Ko sem Ti pisala nekako pred jednim letom: „To je menda zadnje pismo z grada Potoka za dolgo, dolgo časa“. takrat nisem mislila, da bo zadnje za vse življenje. Da, Dobroslava, vse svoje življenje, se ne povrnem več na Potok; videla ne bom več mesta svoje sreče in svojega trpljenja... Spominjaš se li še, kako veseli sva stopili iz samostana? Veselja omamljeni sva slišali, kako so se zaprla samostanska vrata. „Vrata, meni se ne bode več odprla!“ sva zaklicali obe. In vendar odprla so se mi, Dobroslava... Zajokala sem, ko so se za menoj zaprle, ko sem se vrnila za večnost v samostan... Vrnila sem se, pa ne tako vesela, kakor sem bila takrat, ko sva prvič stopili ven, ne, vrnila sem se potrta na duši, brez veselja... Leon je mrtev, in pri njegovi krsti sem prisegla, da ne bom nikdar več videla Emila...

Pokorila se bom za kratko veselje, ostro se pokorila!... Se li pomirim?...

Z Bogom, Dobroslava!

Tvoja Stana. —



Književnost in umetnost.

Hrvatska matica. Nikola Baretić Pripoveda Vjenceslav Novak. Zanimivo in živahno pisana povest ter opisovanje srčnih bojov in čustev nas sili, da čitamo imenovano knjigo z osebitim zanimanjem od početka do zvršetka. Več nego polovica knjige je kakor nekaka biografija za to, ker si junak povesti kliče v spomin vse svoje življenje v osodepolni noči, noči katastrofe med njim in ljubljeno ženo. V svojo povest vpleta pisatelj mnogo ljubezni do svoje domovine ter navdušuje čitatelja še z rodoljubjem v tem, ko ga zabava.

Ko bi Slovenke imele tudi takih pripovednih spisov, v katerih bi se mogle zajedno učiti ljubezni do Slovenstva in oduševljati se za nje! Nemožno je ostati hladnim po takem čitanju, kakoršno je n. pr. „Osvit“ „Za kralja na dom“ ali omenjena povest „Nikola Baretić“.

Slavenska knjižnica. Knjiga IV. Niz novijih pripovedi ruskih. Prečeo i uročom popratio Martin Ločenčević. Matica hrvatska izvršuje krasno nalogo: seznanjati namreč svoje naročnike z ruskim slovstvom.

Letos jim je podala venec ruskih povesti iz novejše ruske titerature.

Tri povesti so iz možkega peresa, Barančevića, Čehova, Korolenka a dve povesti sta iz ženske roke Miss May spisala Hippus in Samoča spisala Ščepkinova-Kupernik.

Zanimala me je osobito Miss May povest ruske pisateljice.

Andrej Nikolajič je zaročen s Katenko, milovidno, temnolaso, lepo složeno devo.

Miss May, družabnica Andrejeve tete Ane Iljinišne zaljubi se v Andreja in on čuti v ljubezni do nje nekaj novega, popolnoma nekaj drugega nego do Katje. Hoče se odreči Katenki ter vzeti miss May za ženo, ali ona neče slišati o tem, ona hoče odpotovati. Pravi mu: „Ne rečem, da me nisi ljubil; ali najina ljubav je prešla. Vse, kar je bilo v ljubezni lepega, je minolo.“

Sedaj se nama je ločiti. Si li bil srečen od te ljubezni? Je-li bilo pravih trenutkov sreče? Reci mi! Spominaš se, ko so lipe cvetele? Ko si se bal poljubiti me? Je-li to bila sreča? „Da, bila je...“ zašepetal je Andrej. In glej, sedaj je to prešlo. Lipe ne morejo cvesti drugičkrat in teh najlepših trenutkov ne more biti več. Ti mešaš ono, kar se ne da spojiti. Ti zamenjaš ljubezen, ono ki je od Boga se svatbo, sè zjedinjenjem, z navado, sè zvezo, kar je ljudsko. Morebiti da je poroka lepa stvar, ali jaz tega ne razumem. Jaz ljubim samo z eno ljubavjo. Oprosti mi. Ne sme se obupati, ako je kaj prešlo Tako je moralo biti.

Z Bogom, rekla mu je še in se ga dotaknila se svojima bledima ustnoma.

Baš tako odgovarja miss May Ani Iljinišni, ko jo vprašuje potem.

„Odrekla! Ljubi Bog! Ljubita se in ona mu je odrekla. In vse to radi Katenjke!“ vzklikala je Ana Iljinišna.

„O ne, ne, saj sem vam že rekla, da za me ni nič, ne pomeni nič njegova zaročenka. Med nama bila je ljubav in istina, a sedaj je vse zvršeno“.

Odpotovala je z Ano Iljinišno. Andrej je pa vzel Katenjko.

Baš tako se godi Andrejevemu slugi — Tihonu.

Nemško slovenski slovarček za pouk o ženskih ročnih delih na slovenski šoli. Izdala in založila H. Schreiner in dr. T. Bezjak v Mariboru. Cena?

Ta slovarček obsega po abecednem redu besede in izraze, kakoršni rabijo ženskim na njihovih ročnih delih. Podlaga knjižici je nemška: iz nemških izrazov so prevedene besede na slovensko. Zeleti je, da bi se učiteljice ročnih del ozirale na njo in bi ne ostajale pri dosedanjih popačenih izrazih.

Edinost.

Razno.

O Slovenki. Neka učiteljica piše svoji kolegini med drugim to-le:

Sv. B.— dne 27[V. 1897.

Dražestna mi Julka!

Plagovoli sprejeti za nasvet, da si naročim „Slo-